

Postanowienie z dnia 8 maja 2008 r.

I PZP 1/08

Świadczenie socjalne należne w okresie od 8 lutego 2001 r. górnikowi, który przeszedł na urlop górniczy przed tą datą, przysługuje w wysokości pomniejszonej o kwotę składek na ubezpieczenia społeczne w części finansowanej przez ubezpieczonego (art. 2 pkt 10 i art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych, Dz.U. Nr 162, poz. 1112 ze zm., w brzmieniu ustalonym ustawą z dnia 15 grudnia 2000 r. o zmianie ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych, Dz.U. z 2001 r. Nr 5, poz. 41 w związku z art. 45 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w latach 2003-2006, Dz.U. Nr 210, poz. 2037 ze zm.).

Przewodniczący SSN Herbert Szurgacz, Sędziowie SN: Zbigniew Hajn (sprawozdawca), Zbigniew Myszka.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 8 maja 2008 r. sprawy z powództwa Bolesława K. przeciwko Kompanii Węglowej SA Zakładowi Zagospodarowania Mienia w B. o zapłatę, na skutek zagadnienia prawnego przekazanego postanowieniem Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie z dnia 4 marca 2008 r. [...]

„Czy górnikowi przechodzącemu na urlop górniczy przed 8.02.2001 roku, tj. przed dodaniem do art. 2 ustawy z dnia 26 listopada 1998 roku o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych (Dz.U. nr 162 poz. 1112) punktu 10, zawierającego ustawową definicję ekwiwalentu pieniężnego ustalanego na potrzeby obliczenia wysokości świadczenia socjalnego, świadczenie to wypłaca

się w wysokości pomniejszonej o kwotę składek na ubezpieczenie społeczne w części finansowanej przez ubezpieczonego ?

W przypadku odpowiedzi negatywnej, Sąd zwraca się ponadto z pytaniem:

Czy wejście w życie punktu 10 art. 2 ustawy o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych, wprowadzonego z dniem 8.02.2001 roku ustawą z dnia 15 grudnia 2000 roku o zmianie w/w ustawy (Dz.U. 2001.5.41), powoduje obniżenie wysokości świadczenia socjalnego o wysokość świadczenia socjalnego o wysokość składki na ubezpieczenie społeczne w części finansowanej przez ubezpieczonego, wypłacanego górnikowi, który przeszedł na urlop górniczy przed tą datą ?”

o d m ó w i ł podjęcia uchwały.

Uzasadnienie

Powód Bolesław K. w pozwie skierowanym przeciwko Kompanii Węglowej SA - Zakład Gospodarowania Mienia w B. domagał się zasądzenia kwot po 700 zł za okres od września 2004 r. do marca 2005 r. z ustawowymi odsetkami oraz zasądzenia kosztów zastępstwa procesowego. Powód w dacie przejścia na urlop górniczy był pracownikiem KWK J. do 19 lutego 2005 r., z tym że od 1 kwietnia 2000 r. przebywał na urlopie górniczym. W związku z przejściem na urlop górniczy, pracodawca wyliczył mu wysokość świadczenia socjalnego należnego z tego tytułu, z tym że obniżył je o 18,71%, tj. wysokość składek na ubezpieczenie społeczne w części finansowej przez ubezpieczonego.

Wyrokiem z 9 listopada 2007 r. Sąd Rejonowy w Chrzanowie zasądził od strony pozwanej na rzecz powoda 3.581 zł z odsetkami, tytułem wyrównania świadczenia socjalnego należnego mu w związku z przebywaniem na urlopie górniczym.

Strona pozwana wniosła apelację od wyroku Sądu Rejonowego, zaskarżając wyrok w całości i wnosząc o jego zmianę przez oddalenie powództwa oraz zasądzenie kosztów postępowania. Uzasadniając zarzut naruszenia art. 6 ust. 1 pkt 20 w związku z art. 16 ust. 12 i art. 110 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. Nr 137, poz. 788 ze zm.) oraz art. 22 ust. 1 w związku z art. 2 ust. 10 ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o dostosowaniu gór-

nictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych (Dz.U. Nr 162, poz. 1112, dalej jako ustawa o dostosowaniu górnictwa), strona pozwana argumentowała, że zgodnie z tymi przepisami brak było podstaw do podwyższenia wynagrodzenia powoda o 123,0164%, co stanowiło odzwierciedlenie części składek na ubezpieczenie społeczne finansowanych przez ubezpieczonego. Ponadto, zdaniem pozwanej, nowelizacja ustawy o dostosowaniu górnictwa, polegająca na dodaniu od 8 stycznia 2001 r. punktu 10 do art. 2, była nie tyle zmianą zasad obliczania wysokości ekwiwalentu pieniężnego za urlop, co doprecyzowaniem sposobu obliczania jego wysokości.

Rozpoznając apelację pozwanej, Sąd Okręgowy w Krakowie postanowieniem z 4 marca 2008 r., odroczył rozprawę i na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. przedstawił do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu, ujęte w sentencji uchwały, zagadnienia prawne. Uzasadniając postanowienie, Sąd Okręgowy wyjaśnił, że za poglądem, zgodnie z którym górnikowi przechodzącemu na urlop górniczy przed 8 lutego 2001 r. świadczenie socjalne wypłaca się w wysokości niepomniejszonej o kwotę składek na ubezpieczenie społeczne w części finansowanej przez ubezpieczonego, przemawia literalna wykładnia przepisów dotyczących zasad obliczania tego świadczenia. Przepis art. 22 ust. 1 ustawy o dostosowaniu górnictwa stanowił, że pracownik otrzymuje świadczenie socjalne w wysokości 75% miesięcznego ekwiwalentu pieniężnego obliczanego, jak wynagrodzenie za urlop wypoczynkowy, to jest według zasad wynikających z rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 8 stycznia 1997 r. w sprawie szczegółowych zasad udzielania urlopu wypoczynkowego, ustalania i wypłacania wynagrodzenia za czas urlopu oraz ekwiwalentu pieniężnego za urlop (Dz.U. Nr 2, poz. 14 ze zm.). Zarówno przepisy ustawy o dostosowaniu górnictwa, jak i rozporządzenia z 1997 r., nie przewidywały obniżenia podstawy obliczenia wysokości świadczenia socjalnego ani samego świadczenia socjalnego wypłacanego górnikowi w okresie przebywania na urlopie górniczym, o wysokość składek na ubezpieczenie społeczne.

Jednocześnie Sąd Okręgowy zauważył, że składniki wynagrodzenia, które należało uwzględnić przy obliczeniu ekwiwalentu pieniężnego za urlop, określone są w kwotach brutto, obejmujących zarówno podatek dochodowy od osób fizycznych, jak i składki na ubezpieczenia społeczne w części płaconej przez pracownika. Zatem kwota ekwiwalentu pieniężnego obliczanego, jak wynagrodzenie za urlop wypoczyn-

kowy, która następnie stanowi podstawę dla wyliczenia wysokości świadczenia socjalnego wypłacanego urlopowanemu górnikowi, zawiera w sobie element odpowiadający wysokości składek na ubezpieczenia społeczne, które winien uiścić pracownik. Dlatego można, opierając się na wykładni celowościowej przepisów związanych ze świadczeniami osłonowymi dla osób korzystających z urlopu górniczego, zająć odmienne stanowisko. Reforma górnictwa wiązała się bowiem z dużymi kosztami finansowymi. Skoro zatem, zgodnie z art. 16 ust. 12 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe osób pobierających świadczenia socjalne finansował i finansuje budżet państwa, dopuszczalny wydaje się pogląd, że zamiarem ustawodawcy było, aby świadczenia socjalne faktycznie wypłacane uprawnionym do niego osobom, wypłacane były w wysokości niższej o wysokość składek na ubezpieczenia społeczne. W przeciwnym razie doszłoby do nieuzasadnionego wypłacania świadczenia socjalnego w wyższej wysokości niż zamierzona przez ustawodawcę. Potwierdza to fakt nowelizacji ustawy, polegającej na dodaniu definicji legalnej ekwiwalentu pieniężnego, z której wynika wprost, że jest on obniżany o kwotę składek na ubezpieczenia społeczne w wysokości finansowanej - zgodnie z ogólnymi zasadami - przez pracowników. Zgodnie bowiem ze znowelizowanym art. 2 pkt 10 ustawy o dostosowaniu górnictwa, pod pojęciem „ekwiwalentu pieniężnego obliczonego jako wynagrodzenie za urlop wypoczynkowy na potrzeby ustalania wysokości świadczenia socjalnego i zasiłku socjalnego” należy rozumieć „wynagrodzenie za urlop wypoczynkowy pomniejszone o kwotę odprowadzanych składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe oraz chorobowe, w części finansowanej przez ubezpieczonego”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 390 § 1 zdanie pierwsze k.p.c., jeżeli przy rozpoznawaniu apelacji powstanie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, sąd może przedstawić to zagadnienie do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu, odraczając rozpoznanie sprawy. Z przepisu tego wynika, że Sąd Najwyższy może rozstrzygać zagadnienia prawne, jedynie wtedy, gdy jest to niezbędne dla rozpoznania apelacji. Zagadnienia przedstawione przez Sąd Okręgowy nie mają takiego charakteru.

Jak wynika z pozwu, powód dochodzi kwot tytułem wyrównania świadczenia socjalnego należnego mu w związku z przebywaniem na urlopie górniczym za okres

od września 2004 r. do marca 2005. W okresie tym, zgodnie z art. 45 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w latach 2003 - 2006 (Dz.U. Nr 210, poz. 2037 ze zm.) przedmiotowe świadczenie socjalne przysługiwało powodowi na zasadach wynikających z ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych. Biorąc pod uwagę okres, za który dochodzi on roszczeń, chodzi o tę ustawę w brzmieniu ustalonym ustawą z dnia 15 grudnia 2000 r. o zmianie ustawy z dnia 26 listopada 1998 r. o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych (Dz.U. z 2001 r. Nr 5, poz. 41; dalej powoływanej jako „ustawa o dostosowaniu górnictwa”), która weszła w życie 8 lutego 2001 r. W rozważanym okresie obowiązywał więc art. 2 pkt 10 ustawy o dostosowaniu górnictwa, dodany przez art. 1 pkt 1 lit. c) wyżej wymienionej ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r., zgodnie z którym przez ekwiwalent pieniężny obliczony jako wynagrodzenie za urlop wypoczynkowy na potrzeby ustalania wysokości świadczenia socjalnego i zasiłku socjalnego - należało rozumieć wynagrodzenie za urlop wypoczynkowy pomniejszone o kwotę odprowadzanych składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe oraz chorobowe, w części finansowanej przez ubezpieczonego. Od dnia wejścia w życie tego przepisu wysokość należnego pracownikowi świadczenia socjalnego powinna więc być ustalana zgodnie z nim, a więc w wysokości pomniejszonej o kwotę składek na ubezpieczenie społeczne w części finansowanej przez ubezpieczonego.

Powyższy wniosek wynika z tego, że zgodnie z ustalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, w okresie przebywania na urlopie górniczym, przedsiębiorstwo górnicze i urlopowanego górnika łączył szczególny stosunek pracy, którego treść była kształtowana przez przepisy ustawy. Przyznanie urlopu górniczego następowało w drodze porozumienia zmieniającego treść stosunku pracy na warunkach określonych w przepisach ustawy z dnia 28 listopada 1998 r., z których wynika, że w okresie korzystania z urlopu górniczego pracownik otrzymuje świadczenie socjalne w wysokości 75% miesięcznego ekwiwalentu pieniężnego obliczanego, jak wynagrodzenie za urlop wypoczynkowy, z tym że do podstawy obliczania tego wynagrodzenia wlicza się wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych zgodnie z Kodeksem pracy - art. 22 ust. 1 i 2 ustawy - (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2002 r., III ZP 33/01, OSNAPiUS 2002 nr 17, poz. 403; wyrok z 22

czerwca 2005 r., I PK 292/04; wyrok z 24 stycznia 2006 r., I PK 110/05, LEX nr 272585). Wysokość świadczenia socjalnego otrzymywanego przez pracownika na podstawie porozumienia była więc ustalana przez ustawę. Wobec tego ustawa mogła zmieniać tę wysokość, a ewentualne zmiany, jako zmiany wynikające z ustawy, nie wymagały wypowiedzenia zmieniającego. W tej sytuacji, w okresie objętym sporem wysokość świadczenia socjalnego powoda wynikała z art. 2 pkt 10 ustawy o dostosowaniu górnictwa (w związku z art. 22 ust. 1 i 2 tej ustawy), bez względu na to, czy przepis ten wprowadził zmiany wysokości świadczenia socjalnego, czy też jedynie potwierdził („doprecyzował”) już istniejącą zasadę ustalenia tej wysokości.

Wobec powyższego udzielanie odpowiedzi na pierwsze pytanie Sądu Okręgowego, dotyczące wysokości świadczenia socjalnego przed 8 lutego 2001 r., jest zbędne i wykraczałoby poza kompetencję Sądu Najwyższego wynikającą z art. 390 k.p.c. W konsekwencji zbędne jest również odpowiadanie na pytanie drugie, postawione przez Sąd Okręgowy, jedynie na wypadek udzielania negatywnej odpowiedzi na pytanie pierwsze.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy podjął uchwałę jak w sentencji.

=====